

بررسی جایگاه اتوماتیسم در آثار چند هنرمند معاصر غرب و تأثیرات آن در نقاشی ترکیه

چکیده

شرایط اجتماعی، سیاسی و اقتصادی قرن بیستم، سبب ساز ظهور ذهنیت هنرمند، بازگشت به فردگانی، و تلاش برای یک پارچه سازی ضمیر خودآگاه و ناخودآگاه وی شده است. ایده اتوماتیسم، که در واقع، یکی از ریشه‌های مؤثر در شکل‌گیری سبک‌های هنری مهم قرن بیستم، دادائیسم، سوررئالیسم، اکسپرسیونیسم انتزاعی محسوب می‌شود، با کارکردهای متفاوت برای هر هنرمند به اشکال مختلفی به اجرا درآمده است. بدین سان، منشأ درونی و علل بروز اعمال و کنش‌های خاص نقاش و شناخت چگونگی راه‌های استفاده از ناخودآگاه به واسطه ایده اتوماتیسم، در خلق اثر هنری ایشان بررسی شده است. در این پژوهش، هدف نویسندگان بر این بوده است که، با معرفی تعدادی از هنرمندان غربی معاصر و نقاشان ترک، جایگاه ایده اتوماتیسم در ذهنیت آنان و بازتاب آن را در آثارشان مورد بررسی قرار دهد و در صد پاسخ به این پرسش‌ها باشد: ایده اتوماتیسم در آفرینش اثر هنری به چه معناست؟ این ایده، بین هنرمندان غربی و ترک، در کدامین شاخه‌های هنر مورد استفاده قرار گرفته است؟ در جمع بندی نتایج این پژوهش، می‌توان گفت، معنای اتوماتیسم در هنر این هنرمندان، اعتماد به اثرات غیر منتظره در روند شکل‌گیری اثر هنری آن‌ها

می‌باشد. برای بعضی از آنان، به‌سان جنبش‌های غریزی و مکانیزم، و برای گروهی دیگر، در رویاهای خیالی آن‌ها به وقوع پیوسته است. اساس رویکرد پژوهشی این مقاله، به صورت توصیفی - تحلیلی است و به روش کتابخانه‌ای، با مراجعه به آثار نقاشی و منابع مکتوب، انجام پذیرفته است.

واژگان کلیدی: ایده اتوماتیسم، هنرمندان معاصر غرب، ضمیر ناخودآگاه، نقاشان ترکیه

جمشید حاتم

عضو هیات علمی گروه عکاسی دانشکده هنرستانگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی
دانشجوی دکتری تاریخ هنرستانگاه حاجت‌تپه‌انکارا-ترکیه
Email: jamshidhatam@yahoo.com

نازنین داوری

مدرس عکاسی دانشکده هنر و معماری دانشگاه آزاد اسلامی
دکترای تاریخ هنر، دانشکده زبان، تاریخ و جغرافیا دانشگاه انکارا-ترکیه
Email: nazanin_davari1980@yahoo.com

تاریخ دریافت: ۱۳۹۷/۰۲/۱۶

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۷/۰۴/۱۶

مقدمه

زمانی که، رمانتیسیسم با اتکا به احساس محض، عقل‌گرایی کلاسیک را به رویارویی فراخواند، هنرمندان، رهایی از کنترل عقل و به زیر سؤال بردن عملکرد آن را مورد توجه قرار دادند؛ مختل شدن عقل - به هر قیمتی - و دستیابی به لایه پنهان ذهن انسان (ناخودآگاه)، اهمیت یافت. با توجه به شتاب علم و تکنولوژی در اواخر قرن نوزدهم، تأثیر آن بر هنر نیز به مرور زمان، آشکار شد. پیشرفت‌های علم فیزیک و روانکاوی، هنرمندان را بر آن داشت، تا در مواجهه با شروع قرن بیستم، دستاوردهای جدیدی را در هنر تجربه کنند. از آن جمله، می‌توان به نظریات زیگموند فروید، در حوزه روانشناسی اشاره کرد. او از شاخص‌ترین روانکاوان بود و تأثیر به‌سزایی، بر نظریه‌های روان‌شناسانه هنر داشت؛ و مهم‌ترین دستاورد او، شکافتن لایه‌های زیرین ضمیر ناخودآگاه بود که، ما شاهد تأثیرات آن، در تمامی علوم انسانی و دوران جدیدی از نگرش فرهنگی هنری هستیم. کشف روش اتوماتیسم^۱ توسط وی، مورد توجه هنرمندان، خصوصاً نویسندگان و نقاشان جنبش سوررئالیسم قرار گرفت. تشخیص تفکر سوررئالیست‌ها، کمک می‌کند تا ارتباطی نو، فراگیر و ذهنی با مخاطب خود برقرار سازیم و آن بخش از واقعیت را بشناسیم، که در ذهن خلاق انسان، مورد توجه قرار می‌گیرد؛ و شناسه‌هایی را مشخص کنیم، که منجر به این نگرش فزاینده شده‌اند. زیرا آنان، معتقد به خلق فی‌البداهه بودند و این آفرینش را حاصل چیزی میان الهام و رؤیا می‌دانستند که سرچشمه آن، منبع عظیم ناخودآگاه شخص است. سوررئالیست‌ها، برای اولین بار، این ایده را در حوزه ادبیات تجربه کردند. به‌خصوص، آندره برتون، پیشوای سوررئالیست‌ها، از آن استقبال کرد. متعاقباً جنبش‌های سوررئالیسم و دادائیسم در اروپا، از این شیوه در خلق آثار هنری خود، بهره گرفتند و در ادامه، اکسپرسیونیست‌های انتزاعی در آمریکا، آن را به اوج خود رساندند.

تغییرات تجربه‌شده در ساختار فرهنگی و اقتصادی، ساختار اجتماعی و سیاسی در طول دو جنگ جهانی ۱۹۱۴ و ۱۹۴۵ میلادی و به تبع آن، جایگاه هنر نیز تا حد زیادی، تحت تأثیر قرار گرفت. در طی این مدت، پیشگامان هنر در جامعه، با خلاقیت، قدرت پاسخ‌گویی و انتقادی خود، شرایط نوبی را

رقم زدند. به همراه جنگ جهانی اول، ساختار قومی، سراسر جهان را فراگرفت و بنا به آن، صحنه هنر، یک تغییر بزرگ را در اروپا تجربه کرد. همه این دگرگونی‌ها و زندگی در حال تغییر بر پایه ارزش‌های اجتماعی در سراسر قاره اروپا، فوتوریسم ایتالیا، کوبیسم فرانسه، ساختارگرایان روسیه و جنبش هنر انتزاعی را بوجود آورد. همچنین اعتراض به آثار مخرب ناشی از جنگ در جوامع اروپایی، دادائیسم و به دنبال آن جنبش هنری سوررئالیسم را شکل داد. بعد از جنگ جهانی دوم و دگرگون شدن قوانین سنتی هنر، هنرمندان به فردگرایی روی آوردند. کارل گوستاو یونگ^۲ در این باره چنین می‌گوید: «فرایند فردگرایی، فرایند یک پارچگی ضمیر خودآگاه و ضمیر ناخودآگاه است» وی درباره این فرایند، کلمه «طرح یا الگوی اصلی» را استفاده می‌کند. ابن‌العرب، از آن، تحت عنوان «حقایق ثابت» سخن می‌گوید. مضمون این کلمه در زبان عربی، به معنی حقیقت اشیا در عالم هستی است (Sembol, 2011:10-11).

خصوصیات به دست آمده از نقاشی‌هایی که، ریشه‌هایش به نقاشی‌های اولیه غارها بازمی‌گردد - و به‌طور اتفاقی، به دست ما رسیده است - نشان‌دهنده مورد استفاده بودن اتوماتیسم، در زمان‌های بسیار قدیم و دوران باستان است. تا به امروز، قدیمی‌ترین تصاویر یافته شده بر روی دیوار غارها در لاسکو فرانسه و آلتامیرا اسپانیا و تصاویر گاو میش‌های کوهان دار، حدوداً، متعلق به ۱۰۰۰۰-۱۵۰۰۰ سال قبل از میلاد می‌باشد. مهارت‌های تکنیکی مورد استفاده در تولید تصاویر غار آلتامیرا، به عنوان قدیمی‌ترین نمونه، کهن‌الگویی شناخته شده است و قدرت انتزاع‌گرایی خالقان این تصاویر، با قدرت آفرینش نقاشان و هنرمندان دوران‌های بعدی خود، هم‌سنگی می‌کند. در گالری‌های -حدود ۵۰۰ متر طول- این غارها، آثار زیادی در اشکال هندسی، کنده شده، یا رنگ شده با کف دست چپ، بر جای مانده است (Atasoy, 2013:23-24).

هدف موضوعات تصاویر، تصرف حرکات طبیعی، توانایی ارائه یک پارچگی داخلی خود و ادغام جهان با محیط زیست خود هستند که، در تکنیک‌های سایه و روشن و پرسپکتیو، به خوبی، مورد استفاده قرار گرفته‌اند.

به عنوان مثال، جکسون پولاک، این پدیده هدف موجود در فرهنگ‌های بدوی را در رویکرد متفاوت هنری، ارزیابی کرده

است. به وضوح، روشن است که، جکسون پولاک^۳ در خلق شده‌هایش، فرهنگی از مراسم آیینی بدویان را الهام بخش خود قرار داده است (Sembol, 2011:18). در دیدگاه وی، همچنین توسعه خود بخود یک درک اولیه از اسارت است. به شکلی که، جایگاه کنترل آن، از قدرتی به قدرت دیگر جا به جا می‌شود. تاثیرات روانی ای که، آمال هنرمندان می‌شود و تنها در سایه کاری مداوم بر رویدادی از اسارت جسمی که از روح خود مکیده می‌شود مشاهده می‌شود. همچنین، این سلول اسارت، هنرمندان را به یک روانشناس با انرژی مافوق بشر، با یک شمن شعبده باز، تبدیل می‌کند.

پیش از آغاز این جستجو و تفحص، تحقیقات، پیش زمینه و بستر مطالعاتی این تحقیق را سامان بخشید. طرح ابتدایی مقاله، بر اساس پاسخ به این پرسش‌ها شکل گرفت: کدام هنرمندان غربی و ترک، تحت ایده اتوماتیسم، به آفرینش اثر هنری پرداخته‌اند؟ با بررسی‌های به عمل آمده، مشخص شد که، پژوهشی تحت عنوان مضمون این مقاله، در خصوص پرداختن به ایده اتوماتیسم و معرفی هنرمندان غربی و ترک - که در این زمینه، فعالیت داشته‌اند- انجام نشده است. با توجه به روند آفرینش این آثار هنری، می‌توان دریافت که، روحیات درونی، تأثرات و روان هنرمندان، همواره، مورد توجه و کنکاش مخاطبان آن‌ها قرار گرفته است. به همین دلیل، بسیاری از روانشناسان، به مسأله آفرینش و ارتباط آن با درونیات و ذهن ناخودآگاه هنرمند، پرداخته‌اند و معتقدند که، در بررسی و تجزیه و تحلیل چگونگی خلق اثر هنری، از لحاظ روانشناسی می‌بایست به درونیات، تأثرات روانی و روح هنرمند پرداخت. در حقیقت، نیروهای ماورایی هنرمند است که، منجر به حیرت و شگفتی او، بعد از خلق اثر می‌شوند. از این جهت، بعضی روانکاوان، آفرینش هنری را تعبیری از محتویات ناخودآگاه هنرمند، از آغاز دوران زندگی او تا به حال می‌دانند که به صورت، تصاویر یا واژه‌ها و به گونه‌ای رمزآمیز و نمادین در آثارش ظهور می‌یابد، و ریشه‌های هنری هر اثر هنری را در عمق دوران کودکی هنرمند، جستجو می‌کنند.

پیشینه پژوهش

در ضمن جستجوی پیشینه مقاله، منابعی که به نحوی با مضمون ناخودآگاه و اتوماتیسم در ارتباط بوده‌اند مشاهده

گردید که به ترتیب ذیل ارائه می‌گردد: کارل گوستاو یونگ (۱۹۹۱)، در کتاب *Psyche and Symbol* ای. سمبول (۲۰۱۱) در پایان نامه *Otomatizm'in Sanattaki Yapısalı* *Bağıntıları* سیروس آقاخانی (۱۳۸۴)، در پایان نامه «مفهوم ناخودآگاه در نقاشی قرن بیستم» شهاب الدین تهرانی نژاد (۱۳۸۵)، در پایان نامه «نقش ضمیر ناخودآگاه در نقاشی قرن بیستم (بررسی آراء فروید و یونگ)». در کتاب یونگ به اعتقاد وی به قرار داشتن عرصه خودآگاه ذهن در انسان همانند یک جزیره کوچک در اقیانوسی از ناخودآگاه اشاره شده است. در اواخر دهه ۳۰ و نیمه‌ی نخست دهه ۴۰، نظریات روانشناختی «کارل یونگ»، توجه هنرمندان آوانگارد (پیشرو) نیویورکی را به خودمشغول ساخته است. آن‌ها تدریجاً در می‌یافتند که برخی نقش مابه‌های کهن و بدوی که هم در «اسطوره‌شناسی کلاسیک» و هم در «هنر قبیله ای» رایج هستند، به شکلی در ناخودآگاه انسان نیز حضور دارند و بنابرایناز طریق روانکاوی تا حدی قابل ادراک و حصول هستند. تجربیات مبتنی بر «اتوماتیسم»، در واقع آفرینش تصاویری خودبخودی هستند که حضور قدرتمندی نیز در قاموس انارشیسم داشتند. در سه پایان نامه مورد بحث به ناخودآگاه صرفاً، در حوزه روان‌شناسی به شکل کلی مقایسه تفکرات فروید و یونگ توجه شده است و اشاره مستقیم و قابل توجه به نقش ناخودآگاه در شکل‌گیری اثر هنری، و در نهایت، به اتوماتیسم نشده است؛ در حقیقت، نیروهای ماورایی و جادویی هنر و دریافت‌های ناخودآگاه هنرمند - که منجر به حیرت و شگفتی او، بعد از خلق اثر می‌شوند - بسیار حائز اهمیت است. مسأله قابل توجه در اینجا، معرفی هنرمندان غربی و ترک و ارتباط تنگاتنگ آن‌ها از طریق حرکت غیرارادی ذهن با آثارشان است که در پژوهش‌های ذکر شده، به آن هیچ اشاره ای نشده است. در واقع مباحث اصلی مطرح شده در این موارد در تفکراتی که زیگموند فروید صراحتاً در مورد ناخودآگاه مطرح کرده است تجسم یافته است. در حالی که ناخودآگاه نقش قابل توجهی در ساختن روایت اتوماتیسم ایفاء می‌کند. بنابراین، در این راستا، به دلیل عدم پژوهش‌های کافی در این زمینه و جلوگیری از موضوع تکراری، به تحقیق در جایگاه اتوماتیسم، در روند پیشبرد آثار چند هنرمند معاصر غرب و تاثیرات آن، در نقاشی ترکیه

پرداخته شده است. زیرا متن این مقاله، به موضوعی می پردازد که، تحقیق علمی کافی، درباره آن نشده است. با این وصف، ضرورت پرداخت به چنین موضوعی، بیش از پیش احساس شد. زیرا چنین هنری که، از برجستگی‌هایی ممتازی در خصوص دسترسی به درون هنرمند و ناخودآگاه او است و به واسطه حرکت غیرارادی ذهن، از حرکات کم‌تر کنترل شده و کم‌تر سانسور شده برخوردار است، شایسته مطالعه و شناختی درخور توجه است. اساس رویکرد پژوهشی این مقاله، به صورت توصیفی-تحلیلی است و به روش کتابخانه‌ای، با مراجعه به آثار نقاشی و منابع مکتوب، انجام پذیرفته است. بدنه اصلی پژوهش حاضر را ترجمه متون انگلیسی و ترک، تشکیل می‌دهد؛ بنا به ضرورت پژوهش، جنبه بی‌طرفی را حفظ شده است. روش پژوهش ابتدا، به صورت یافتن اطلاعات مورد نظر و سپس، خوانش آن‌ها، تأویل و گزینش محتوایی مطالب برای قرارگیری در متن، انجام پذیرفته است.

نگاهی به واژه اتوماتیسم از منظر اتیمولوژی

طبق لغت نامه آکسفورد، اتوماتیسم شیوه‌ای است که در حین نقاشی، طراحی و یا حتی خطاطی استفاده می‌شود. در این جنبش، حرکت غیرارادی دست هنرمند، به جای ضمیر ناخودآگاه هنرمند، کنترل را به دست می‌گیرد. این اصطلاح، معنی فاکتور شانس در کارها، بدیهه‌گرایی و دلالت ضمنی اثر را دارد. شکل‌های ایجاد شده توسط خطوط موجی و اتفاقی، به طور خودکار، گوش سپردن به برون‌ریزی ضمیر ناخودآگاه و پیشنهادهای آگاهانه و در عین حال کوچک است... استفاده از غریزه، عمق موثر در حافظه است (Chilvers, 2004:41-42). هنرمندان بسیاری معتقدند که، به واسطه این تکنیک، می‌شود به راحتی با بیانی غیر ارادی، ضمیر ناخودآگاه را انعکاس داد. با استناد به این جوانب، می‌توان گفت، اتوماتیسم، تصویر به وجود آمده با قوه تخیل را آشکار می‌کند. گذشته از این، با توجه به مفهوم این اصطلاح و نتایج به دست آمده از تحقیقات، در کنار اتفاقی بودن اثر در هنر، نشان‌دهنده بیان فیگوراتیو خودکار انسان است. در حقیقت، اتوماتیسم، تکنیکی خاص است که هنرمند، برای به دست آوردن تجربه از آن، استفاده می‌کند. به بیانی دیگر، به آن خودانگیختگی هم گفته می‌شود. زیرا می‌توان گفت، در این

تکنیک، با تحول خودکار تصویر اتفاقی نقش شده و برخاسته از ضمیر ناخودآگاه انسان به هنر روبه‌رو هستیم. به نظر باربارا رز آ، هدف اتوماتیسم، امکان دادن به هنرمند، به منظور آشکار کردن تصاویر و سمبول‌های ضمیر ناخودآگاهش است. به این ترتیب، خط خطی‌های به وجود آمده خارج از کنترل، بعدها، زمینه‌ای برای اصلاحات آگاهانه آماده می‌کند (Rose, 1967:165).

از طرف دیگر، به نظر مایر شاپیرو^۵ و آستین عثمان اسپایر^۵ تکنیک اتوماتیسم، سمبول‌های بدوی موجود در ضمیر ناخودآگاه فرد را دوباره، زنده می‌کند. از لحاظ لغت‌شناسی، اتوماتیسم، اصطلاحی است برگرفته از کلمه اتو (خود)، خاص فرد، به طور خودکار، در یونان باستان. کلماتی که با اتو شروع می‌شوند، کلماتی هستند که، توانایی خود به خود انجام شدن کار و یا عملی را نشان می‌دهد که، از دینامیک درونی خود مخلوق، نشات می‌گیرد. همراه با این مفاهیم، در یونان باستان، کلمه اتوماتیسم، عملی را معنا می‌دهد که، از ضمیر ناخودآگاه انسان منعکس می‌شود (Spare, 1916: 12). هم‌چنین کلمه "spontane"، هم با اتوماتیسم مترادف است؛ یعنی، مفهوم انجام عمل، به صورت طبیعی و خود به خود را در بر دارد. زمانی که یک عمل، تحت مطالعه قرار می‌گیرد، به جای توجه به ارزش هنری آثار، کاربرد آن و دلیل خلق آن، اهمیت پیدا می‌کند.

زمانی که، به رابطه بین اتوماتیسم و روانشناسی پرداخته می‌شود، اولین اسمی که به خاطر می‌آید، کارل گوستاو یونگ است. وقتی تئوری یونگ - که هنرمندان سوررئالیست از آن، الهام گرفتند - مورد مطالعه قرار می‌گرفت، سمبول‌های بدوی - که سعی در آشکار شدن دارند - نمونه‌های اولیه این کارها، محسوب می‌شدند. یونگ، این تفکر را از سنت آگوستین^۶ گرفته بود. سنت آگوستین مفهوم "principalideas" را به معنای «ایده اصلی»، به کار برده است. این مفهوم در ادبیات، به معنای «آر که تایپ» است. در ضمن، کلمه آر که تایپ یا همان نمونه اصلی، با مفهوم تفکر - که افلاطون در ساده‌های نخست، از آن استفاده کرده بود - هم‌معنی می‌باشد. در این صورت، می‌توان گفت اتوماتیسم، با مفهوم تفکر افلاطون معادل است (http://www.anadoluydinlanma.org/Yazilar/jung_arketip.pdf) (۱۳۹۵/۰۶/۱۲).

تصویر ۱. ویلهم دکونینگ، بدون عنوان، ۱۹۴۸ م.
(www.willem-de-kooning.com)

جایگاه اتوماتیسم در هنر معاصر غرب

مایر شاپیرو (۱۹۰۴-۱۹۹۶ م.)، در سال ۱۹۵۷ م. در مجله آرت نیوز چاپ تابستان، در مقاله‌ای تحت عنوان جنبه‌های آزادسازی هنر آوانگارد، به انتزاع در نقاشی و مجسمه‌سازی و تحولات وجود آمده، اشاره کرده است. بنابر این مقاله، جنبه‌های جالب توجه و جدید نقاشی و مجسمه‌سازی، علم، جامعه‌شناسی و تکنولوژی باید مورد مقایسه قرار گیرد. در این مقاله، از هنر انتزاعی در نقاشی مدرن، به عنوان نقطه عطف هنر معاصر یاد شده، و مفهوم هنر، به طور گسترده‌ای مورد مطالعه قرار گرفته است. به نظر شاپیرو، فرهنگ اقتصاد و صنعت، در حال پیشرفت است و نقاشی انتزاعی ویلهم دکونینگ^۷ (تصویر ۱)، نمونه خوبی برای آزادی و بداهه‌گرایی می‌باشد (<http://www.artnews.com/2007/11/01/top-ten-artnews-stories-a-modernist-manifesto/>) (۱۳۹۵/۰۶/۱۲).

شاپیرو، به وجود عمق احساسات در نقاشی انتزاعی مدرن و مجسمه‌سازی اشاره می‌کند (تصویر ۲). این هنرها، ارتباط ویژه‌ای با زندگی دینی دارند. شیئی که بسیار متواضعانه و با صمیمیت تمام ارائه شده، همراه با تجربه‌ای خودکار، خلوص و احساسات می‌طلبد. شیئی هنری اگر به واسطه احساسات و به طور ناخودآگاه خلق شده باشد، شور و هیجان بیش‌تری به همراه خواهد داشت (ibid).

نقاشی، سمبول شخصیت‌شناسی است. اگر با وابستگی و در عین حال، آزادانه طراحی شود، در حقیقت، سمبول فرد خواهد بود. اگر نقاشی قادر به جذب بیننده شد، می‌توان گفت،

در فلسفه نیز دکارت، به کلمه اتوماتیسم، به شکل بسیار متفاوتی نزدیک شده است. به نظر وی، اتوماتیسم مکانی است کاملاً بیولوژیک. بر اساس این نظریه، بدن انسان، به سان یک ماشین عمل کرده و با عمل انسان یکی می‌شود. این نظریه، بیش‌تر به رفتارهای ناخودآگاه حیوانات شباهت دارد. با توجه به ماتریالیست بودن دکارت و اهمیت ندادن وی، به تصادفی بودن هیچ چیز، بعد از سده بیست میلادی، اتفاق، به عنوان جنبه غیر قابل انکار هنر پذیرفته می‌شود (Descartes, 1999, 67). در حقیقت، می‌توان گفت، تا سده بیست میلادی، اتوماتیسم، به طور گسترده پیشرفت نکرده است و تنها، در سه جنبش مهم هنری؛ دادائیسم، سوررئالیسم و اکسپرسیونیسم انتزاعی، می‌توان تاثیرات آشکار اتوماتیسم را مشاهده کرد. اولین گروهی که از اتوماتیسم بهره بردند، دادائیست‌ها بودند. در نهضت دادائیسم، آثار، به طور اتفاقی و بدون غرق شدن در احساسات، خلق می‌شدند. اتوماتیسم، قسمت اعظم خلاقیت نهضت سوررئال را در بر می‌گرفت. در نهضت سوررئال، هنرمند به واسطه اتوماتیسم، به عمق ضمیر ناخودآگاه خود نزدیک می‌شد. در اکسپرسیونیسم انتزاعی هم هنرمندان، به شدت، تحت تاثیر اتوماتیسم قرار گرفتند. فرایند یک پارچگی فردگرایی، امکانی بود که اتوماتیسم، می‌توانست در اختیار آن‌ها قرار دهد.

اتوماتیسم در هنر، به اعمال ناخودآگاه و حرکات غیر ارادی - که هنرمند در فرایند تولید اثر، به آن دست می‌زند - گفته می‌شود. این روش، شیوه آفرینشی است که طی آن، هنرمند می‌کوشد، به هر گونه مهار عقلی و ضمیر آگاه بر حرکات دست خود فائق آید و اجازه دهد که، ضمیر نیمه آگاه وی، راهبر کنش هنری او باشد. اتوماتیسم، در هر یک از هنرها به طور متفاوت، کار شده است. مفهوم اتوماتیسم در هنر، اعتماد هنرمند به اتفاقات غیر منتظره، در ضمن کار بر روی اثرش است. در عین حال، تصمیم‌گیری در مورد مناسبت تصویر با نظم موجود، برای خلق اثری خاص می‌باشد. در این میان، فاکتور شانس هم در خلق اثر، موثر است. اتوماتیسم در هنر معاصر، گاهی اوقات، به شکل خصوصیات غریزی و گاهی نیز به صورت تصویر خیالی، نشان داده می‌شود.

تصویر ۴. فرناند لجر^{۱۰}، ترکیب بندی، ۱۹۲۴ م، رنگ و روغن روی بوم، ۹۲ × ۷۳
(www.theartstory.org/artist-leger-fernand.htm)

تصویر ۲. فیلیپ گاستون^۸، منطقه، ۵۴-۱۹۵۳ م.
(<http://www.artnews.com/2007/11/01/top-ten-artnews-stories-a-modernist-manifesto/>)

که، قابلیت نشر و ماشینی شدن دارند و صاحب فردیت نیستند، از نتایج این تحولات می‌باشند. به نظر می‌رسد هنرمند، خلاقیت طراح را با مهندس‌ها مقایسه می‌کند.

خلق و خوی خوش همراه با مکانیزم و صنعت، استحکام محصولات و حساسیت خلق آن‌ها برای به دست آوردن تحسین هنرمندان، سبب تبدیل آن‌ها به مدلی در هنر شده است. اما، در بیست و پنج سال گذشته، با توجه به کاهش بهره برداری از فن‌آوری و تکنولوژی، مبدل شدن هنر به وضعیتی ناخوشایند، یک واقعیت غیر قابل انکار است. در طی زمان، شاهد استقبال از هنر انتزاعی هستیم. برخلاف محصولات صنعتی در هنر انتزاعی، بیش‌تر با کارهای غمگین روبه‌رو می‌شویم. اما هم‌اکنون، در هنر نقاشی با توجه به تکنولوژی، فاکتورهای خودکار و اتفاقی بودن، بیش‌تر تاثیر گذار شده است. اساساً، فاکتور شانس در نقاشی، خصوصیتی است که به دوره باستانی بر می‌گردد. در سده شانزده میلادی، طبق پیش‌بینی مونته‌نگنه^{۱۱}، نقاش وقتی بدون هدف روی بوم خود به طراحی می‌پردازد، ضربات قلم بهتر و طرح‌ها قشنگ‌تر خواهند شد. شکست در صنعت، همه عناصر طرح (تصادف) را به هم ریخته، بهره برداری از نیمه راه، در هنر اتفاقی (تصادفی) و عنصر تصادفی هنر در واقع، ممکن است آغاز یک نظم جدید باشد (Chilver, 2004: 41-42). هنرمند، همواره به دنبال ایجاد یک طرح جدید است. اما به عنوان نشانه‌ای از آزادی، هدف اصلی از این طرح، حفظ اختلال می‌باشد. در این میان، الگوی چشم و بینایی تا قبل از این، مشاهده نشده است. در اینجا، وی با مطرح کردن الگو، در واقع، به نظم موجود در امر

تصویر ۳. بایرون براون^۹، فیگور با پرنده، ۱۹۴۸ م.
(www.artnet.com/artists/byron-browne)

نقاش احساساتش را با دقت تمام و به‌طور کامل، انعکاس داده است. خطوط و ضربات قلم بر روی بوم، خصوصیات منحصر به‌فرد هر هنرمند و موجودیت وی را نشان می‌دهد. قطعاً، هر نقطه در نقاشی، محصول انتخابی است خود آگاه. تمام این خصوصیات، تجربه‌های غیر معمول و پشتکار بسیار می‌طلبد (تصویر ۳).

این نهضت‌های نقاشی در سده بیست میلادی، در هنر ارزشمندی مانند هنر انتزاعی دیده می‌شود. در کارهای انتزاعی فرناند لجر (تصویر ۴)، از نقاشان جنگ جهانی اول، می‌توان تاثیرات تکنولوژی و علم را مشاهده کرد. نقاشی‌هایی

تصویر ۶. من ری، بدون عنوان، ۱۷،۸X۲۳،۹، چاپ ژلاتین نقره، ۱۹۲۲ م. موزه مترو پولیتن، نیویورک.
(www.metmuseum.org/art/collection)

تصویر ۵. هانس آرپ، صورت فلکی از هفت اشکال، ۱۹۶۲، موزه هنر (www.Cantonale d'Arte.com)

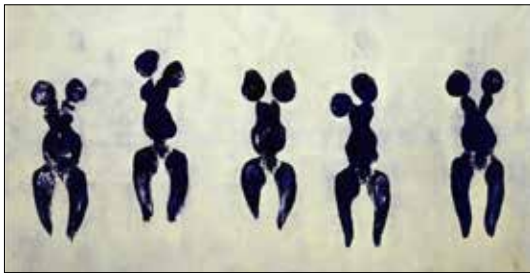
تصویر ۷. آندره ماسون، طراحی خودکار، ۱۹۲۱ م. مرکب روی کاغذ.
(www.moma.org/collection/works/35670)

کارهای دادائیست‌ها، حالت اتفاقی به وجود آمدن اثر، به شکل بارزی به چشم می‌خورد (تصویر ۶).

آندره ماسون^{۱۴}، خلق غیر اراده‌ای فیگورهایش، فوریت درونی خود و حرکات دستش را این چنین بازگو می‌کند: در مرحله اول، باید زمینه‌ای لیز و تمیز را فراهم آورد و پس از آن، باید ذهن را از تمام وابستگی‌ها پاک کرد (Çetışli, 2013:137). (143 طراحی باید از مرز این سطح، شروع شود. بعد از آن، هنرمند باید تسلیم پیچیدگی درونی خود شود و خلاف هنرمندانی که، با صبر، کار خود را به پایان می‌رسانند، با حرکات سریع، کار را تمام کند. در این سطح، تصویری مانند

اتفاقی و تصادفی اشاره دارد. به نظر ادگار، هدف اصلی این نهضت، کشف نظم غیر منطقی با از بین بردن سرخوردگی عقلانیت می‌باشد. (Saraç, 2009:115) برای دستیابی به این ایده، دادائیست‌ها به روش‌های متفاوتی متصل شدند. دادائیست‌های مقیم زوریخ، تحت تاثیر شوک‌های موجود، آثار ادبی را به تمسخر گرفتند و نقض منطق را در آثارشان بیان کردند. بر این اساس، می‌توان گفت، هم در نهضت سوررئال و هم دادائیسم اشعار، انعکاس رویکرد هنری هستند. همان‌طور که، هانس آرپ می‌تواند برای این رویکرد هنری، مثال خوبی باشد؛ در کارهای هانس آرپ، هر دو رویکرد دارای اهمیت بودند. یکی از این رویکردها، کارهای مشترک با سایر هنرمندان و دیگری، بر مبنای اصل شاناس است. هر دو عنصر، هم‌زمان با نشان دادن فردی نبودن مفاهیم، خلاقیت زیرکانه آرپ را نقض می‌کنند. در کارهایی که با سایر هنرمندان انجام داده، خصوصیات قسمتی از زمان بودن را از آن خود، ساخته است. زمانی که، به اثر حجمی آرپ می‌نگریم؛ با عناصر اثری مواجه می‌شویم که، انگار، پس از یک حادثه انفجاری، به صورت لکه‌هایی اثر را ساخته‌اند. هانس آرپ^{۱۲} در اثر بیتر-پچسبان (تصویر ۵)، از برش تصادفی سیزده تکه کاغذ و رها کردن آن‌ها بر روی یک ارتفاع خاص از مقوا استفاده کرده است.

مثالی دیگر برای اتوماتیسم، عکاسی‌های من ری^{۱۳} است که به صورت اتفاقی، به وجود آمده است. Schadographie، نامی است که، به این شیوه داده شده است، مانند سایر

تصویر ۱۰. ایو کلین، آنترپومتری دوره آبی، ۱۹۶۰ م، ۱۵۶،۲۸ x ۲۸۲ سانتی متر. (www.yveskleinarchives.org)

انتزاعی هم ارائه داشته است. این کارها، از لحاظ بی نظیر بودن به کارگیری سمبول های خطاطی در هنر انتزاعی، حائز اهمیت هستند. مانند سایر هنرمندان اکسپرسیونیست انتزاعی، در مورد مادرول، معنوی فلسفی و خلاقیتی اسطوره ای به چشم می خورد. در کارهای مادرول، بیانی کنترل شده و قدرتمند و احساسات در حال غلبان، خود نمایی می کنند (تصویر ۹).

در حالی که، در کارهای ایو کلین^{۱۷} مفهوم اتوماتیسم با عنصر فضا، مورد بررسی قرار می گیرد، این هنرمند، به عنوان هنرمند مونو کروم (تک رنگ) شناخته می شود. وی معتقد است: اگر هنر ضد مسائل موجود نباشد، هیچ مفهومی نخواهد داشت. کلین با تکنیک چاپی - که خودش یافته بود - در فیگور زن (تصویر ۱۰)، از شکل حرکات قلم استفاده کرده و به این شکل، حرکات ریتمیکی خلق کرده است. رویکرد هنری کلین، ویژگی های مختلفی را در بر می گیرد. قبل از هر چیز در تصاویرش، یک ریتم غریزی موسیقی وار وجود دارد. علاوه بر این، در این حرکات موزون موسیقایی، زیبایی منحصر به فردی دیده می شود. هم زمان با این ها، سرعت و پویایی حاصله از این ریتم نیز، تداوم جنبش را به همراه می آورد.

کارهای حجم موج ماری وی نوس^{۱۸} (تصویر ۱۱)، یکی از نمونه های مهم تکنیک اتوماتیسم می باشد. طبق بیانیه ماری وی نوس، گذشته از تمرکز روی هنر معاصر، برداشت یک دلالت ضمنی و کشف دنیا های جدید می باشد. (http://www.marie-vinouse-tableaux-abstrait-designs.com) جنبه های هنری هنرمند، با وجود این که، بر اساس انتزاع هندسی استوار است، با گذشت زمان، حساسیت و روشی متفاوت در پیش می گیرد. در دیدگاه او، وجود حس الهام، همیشه ضروری می باشد. کی کی کروکر^{۱۹} یکی دیگر از هنرمندانی است که، می توان

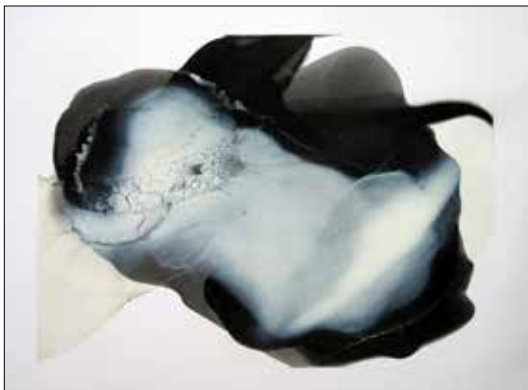

تصویر ۸. خوان میرو، زن و پرند در زیر نور مهتاب، ۱۹۴۹ م. (Farago, 2006:13)

تصویر ۹. رابرت مادرول، مرثیه ای برای جمهوری اسپانیا، شماره ۱۱۰، ۱۹۷۱ م. موزه سولومون گوگنهایم نیویورک (Farago, 2006:32).

تصویر ۷، بدون دخالت اراده ایجاد می شود. وقتی روی کارهای خوان میرو^{۱۵} (تصویر ۸)، دقیق می شویم، می توانیم تاثیر اتوماتیسم را آشکارا ببینیم. زمانی که میرو، با رنگ روغن کار می کرد، اظهار داشت که اشکال، حقیقت خود را از خود می گیرند. هنرمند، تصاویر ایجاد شده بدون طرح قبلی را سمبل دلالت ضمنی اشکال در ذهن هنرمند می نامد (Çetişli, 2013:151). وقتی رویکرد میرو و یا تکنیک ماسون را مورد مطالعه قرار می دهیم، شاهد شیوه اتوماتیسم، در کار هر دو می شویم. رابرت مادرول^{۱۶} از هنرمندان اکسپرسیونیست انتزاعی و جزو اسامی نخست در اتوماتیسم محسوب می شود. وی چشمگیرترین آثار هنر معاصر را خلق کرده است. مادرول، علاوه بر کارهای گرافیکی، سیاه قلم و کلاژ، آثاری با بیان

تصویر ۱۳. دان بریچیس، بدون عنوان، ۲۰۱۱ م.
[http://www.paris-art.com/createur/dan-bari-\(chasse/11480.html](http://www.paris-art.com/createur/dan-bari-(chasse/11480.html)

تصویر ۱۴. عابدین دینو، دست، ۱۹۸۴ م.
dergipark.ulakbim.gov.tr

(۱۳۹۵/۰۵/۲۰).

هنرمند با استفاده از ابزار ساده و تکنیک‌های آسان، آتلیه خود را همواره، در کیف دستی خود، حمل می‌کند؛ به این ترتیب، می‌تواند هنر آنی و تصادفی و خود را همیشه اجرا نماید. در نقاشی‌های دان بریچیس^{۲۰} (تصویر ۱۳)، تکنیک اتوماتیسم را به طور متحرک می‌توان مشاهده کرد. اشعاری با زبانی شاعرانه، که جاری بودن معنویات را در بردارند. در رویکرد هنری بریچیس، عناصر معدنی، نباتی، انسانی و حیوانی به وفور دیده می‌شوند. لکه‌های مشاهده شده در ساختار آثار وی را می‌توان به لکه‌های قهوه‌ای سطح کاشی‌های حمام، و یا آثار سفیدی به جا مانده از خشک

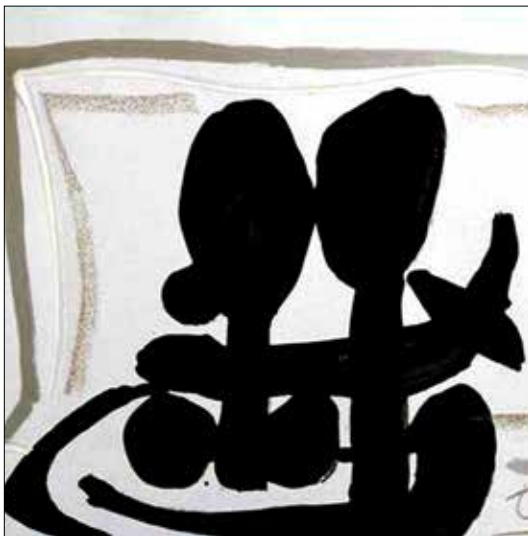

تصویر ۱۱. ماری وینوس، مجسمه کاغذ چروک‌شده، ۲۰۱۰ م.
www.ouest-france.fr

تصویر ۱۲. کی کی کروکر، باقیمانده‌ها و نادیده‌ها، ۲۰۰۷ م.
<http://www.cultureplus.be/Kikie%20CREVECOEUR.htm>

تکنیک اتوماتیسم را در کارهایی که با لکه‌های نمادین انجام داده، دید (تصویر ۱۲). کروکر، متولد ۱۹۶۰ م.، به عنوان دستیار در آتلیه حکاکی آکادمی هنرهای زیبای بروکسل بلژیک، مشغول به کار بوده است. وی هم اکنون، در آکادمی هنر بیوسفورت در آتلیه گرافیک، مشغول تدریس تکنیک‌های تحقق یافته، به هنرجویان خود است. کروکر در سال ۲۰۰۷ م.، ۳۹ اثر گرافیکی تحت عنوان باقیمانده‌ها و نادیده‌ها ارائه داده است. در این اثر، ایجاد لکه با استفاده از تکنیک حکاکی لینوکات و اسید، در واقع، انعکاس درونی فرد را نشان می‌دهد. هنرمند ادعا می‌کند، کارهایش انعکاس احساساتی است، به‌سان موسیقی پخش شده‌ای، که به‌هنگام انجام کار، به وی الهام شده باشد (<http://www.cultureplus.be/Kikie%20CREVECOEUR.htm>

تصویر ۱۶. عدنان تورانی، بدون عنوان، ۱۹۷۴م.
(www.turkishculture.org)

از طراحی‌های خطی آندره ماسون، اندکی الهام گرفته است. در نقاشی‌های آیگول آیکوت^{۲۲} به عنوان یکی از هنرمندان معاصر ترک - که در کارهایش، از تکنیک اتوماتیسم، بهره گرفته - می‌توان عناصر خطاطی اسلامی را به گونه‌ای منحصر به فرد و زبانی انتزاعی شاهد بود. وی می‌گوید: نقاشی‌هایم را من نمی‌کشم، آن‌ها خود به خود ایجاد می‌شوند (Dal, 1991:38). آیکوت با تکنیک‌هایی متفاوت و خاص، هنر خطاطی را با موفقیت، مدرنیزه می‌کند.

وقتی به کارهای عدنان تورانی^{۲۳} نگاه می‌کنیم، تاثیر عمیق تکنیک اتوماتیسم را در آن‌ها، می‌توانیم مشاهده کنیم. حرکات راحت قلم و لکه‌های اتفاقی، بیانگر عمدی بودن دست هنرمند نقاش می‌باشند (تصویر ۱۶). نقاشی‌هایی بازگو کننده نشانه‌های درونی تورانی آثار انتزاعی را برت مادرول رادر ذهن تداعی می‌کنند.

با دقت در آثار بدری بایکام^{۲۴} به عنوان اصلی‌ترین هنرمند تکنیک اتوماتیسم ترکیه، ساختاری پر از فیگور و نوشته، با پاشیدن و ریختن رنگ به صورت آزادانه، خلق کاری فی‌البداهه را مشاهده می‌کنیم. با وجود این که، کارهایش خارج از کنترل دیده می‌شود، وی در انتخاب رنگ و ایجاد تعادل در ترکیب‌بندی‌ها، در صدد نشان دادن این است که، در واقع، هیچ چیز از کنترل وی خارج نشده است.

دوریم اربیل^{۲۵} در کارهایش به جست‌وجوی ترکیبی هندسی می‌باشد. وی با ترکیب‌بندی‌های هندسی و انتزاعی خود،

تصویر ۱۵. آیگول آیکوت، بدون عنوان، ۲۰۰۷م.
(http://lebriz.com/pages/gallery.aspx)

شدن سفید کننده بر روی این سطوح، شبیه‌سازی کرد. بر این اساس، می‌توان گفت، هنرمند، اتفاق‌های اطراف خود را با مشاهداتی که کشف کرده، به سان آینه‌ای از جنس هنر خود منعکس می‌کند.

جایگاه اتوماتیسم در نقاشی ترکیه

اتوماتیسم، در اثر هر یک از هنرمندان، به طور متفاوتی نمایان شده است. این روش، شیوه آفرینش نقاشی و طراحی است که طی آن، هنرمند می‌کوشد، به هر گونه مهار عقلی و ضمیر آگاه بر حرکات دست خود، فائق آید و اجازه دهد که، ضمیر نیمه آگاه وی، راهبر کنش هنری او باشد. این رویکرد، همان‌طور که، نمونه‌هایی در آثار هنرمندان غربی دارد، در آثار بسیاری از نقاشان ترک نیز رد پای از خود برجای گذاشته است. هنرمند ترک، این قدرت مخفی را با فاکتور شانس و اتفاق، همراه کرده است و به طور خودکار، بدون از دست دادن کنترل و تمرکز بر روی اثرش به پذیرش یا عدم پذیرش حس آنی در اجرای کار به شیوه آزمون و خطا، دست به خلق آثار خود می‌زند.

عابدین دینو،^{۲۱} یکی از هنرمندان ترک است که، کارهایش را به شیوه اتوماتیسم انجام می‌دهد. فیگورهایی که به طور خودکار جلوه می‌کنند، نقش‌هایی هستند که، هنرمند خود به خود به ترسیم آن‌ها پرداخته است. چونان که گویی، آثار دینو یک باره و ذهنی، با گذاشتن قلم روی صفحه کاغذ، آفریده شده‌اند. این طور به نظر می‌رسد که، دینو در آثارش،

تصویر ۱۸. دوریم اربیل، تفسیر ریتمیک طبیعت، ۲۰۱۰م، ۱۶۰×۱۸۰س. رنگ روغن روی بوم.
(<http://www.devrimerbil.com>)

نظر گرفتن اثرات تصادفی آفرینش اثر هنری، دنیای درونی خود را بازتابش بیرونی نماید. نباید فراموش کرد که، صداهای درونی همیشه، در حافظه ما ثبت شده‌اند. اساساً، باید به صدای درونی گوش سپرد و بین دست و روح هماهنگی ایجاد کرد. بنابراین، می‌توانیم بگوییم، هنرمندان غربی و ترک نام برده شده در این پژوهش، هر کدام در چهارچوب اتوماتیسم خود، نهضتی متفاوت خلق کرده‌اند. این هنرمندان، به صدای درونی خود گوش فراداده‌اند و آثاری را به واسطه بداهه‌نگاری به وجود آورده‌اند. در حقیقت، نیروهای ماورایی و جادویی هنر و دریافت‌های ناخودآگاه این هنرمندان است که، منجر به حیرت و شگفتی او، بعد از خلق اثر می‌شوند. هنرمندان غربی معرفی شده در این پژوهش، تحت ایده اتوماتیسم، در شاخه‌های طراحی، نقاشی، عکاسی، مجسمه و حجم‌سازی، فرآیند تولید اثر هنری خویش را به انجام رسانیده‌اند. این در حالی است که، هنرمندان ترک مورد بحث، در شاخه‌های طراحی و نقاشی، اتوماتیسم خود را ارائه کرده‌اند. اتوماتیسم در نقاشی نقاشان ترک، اندیشه‌های خود به خودی هنرمند یا رویاها و تخیلات ناخودآگاه او را - که دیرزمانی بود سرکوب شده بود- با رسم الخط اسلامی به نمایش می‌گذارد. تمامی آثار هنرمندان ذکر شده در این پژوهش، به نوعی، خود بیان‌گری ناخودآگاه هستند. بدین شکل، هنرمندان در طول فرآیند خلق اثر، خود را از جهان پیرامون خود جدا کرده‌اند.

تصویر ۱۷. بدری بایکام، بدون عنوان، ترکیب مواد روی بوم، ۲۰۱۱.
(<http://www.turklider.org>)

الگوی ریتمیکی با چاشنی طبیعت به وجود می‌آورد. در کارهای اربیل، کاربرد ساختار، بسیار ارزشمند است. در برخی کارها، غلظت رنگ، بافتی خاص را به وجود آورده، و در برخی دیگر، بافت پارچه به تنهایی، نقش مهمی در ایجاد اثر ایفا کرده است. راحتی و آزادی رنگ‌ها و خطوط، تصادفی بودن موجودیت رنگ و بی‌شکلی خطوط، بازتابی است از اتوماتیسم در آثار اربیل.

نتیجه‌گیری

در قرن بیستم میلادی، با دگرگونی قوانین استفاده شده تا به آن زمان، تحولات فوق‌العاده‌ای در جهان هنری، اتفاق افتاده است. اتفاقات جدید در تولید آثار هنری، از لحاظ رنگ، خط، شکل، موضوع و غیره، در این دنیای تازه، به چالش کشیده شدند. بدین ترتیب، دریافت‌های ناخودآگاه و نفس درونی هنرمندان - که خود را پشت قوانین پنهان کرده بودند - فرصتی پیدا کردند، تا با واسطه‌هایی خود را به راحتی ابراز کنند. اتوماتیسم که، به مفهوم به طور تصادفی، به طور شانس و خودکار استفاده می‌شود، در این مجال، به عنوان یکی از این واسطه‌ها، وسیله‌ای شد، برای آشکارسازی درونیات هنرمندان. به سبب این ایده، به عنوان یکی از تاثیرگذارترین نهضت‌های بیان - در قرون بیست و بیست و یک میلادی - هنرمند می‌تواند با اعتماد به غرایزش و با در

پی‌نوشت‌ها

1. Automatism	10. Byron Browne	19. Marie Vinouse
2. Karl Gustav Jung	11. Fernand Leger	20. Kikie Crevecoeur
3. Jackson Pollock	12. Michel de Montaigne	21. Dan Barichasse
4. Barbara Rose	13. Hans Arp	22. Abidin Dino
5. Meyer Schapiro	14. Man Ray	23. Aygül Aykut
6. Austin Osman Spare	15. André-Aimé-René Masson	24. Adnan Turani
7. St. Augustine	16. Juan Miro	25. Bedri Baykam
8. Willelm De Kooning	17. Robert Motherwell	26. Devrim Erbil
9. Philip Guston	18. Yves Klein	

منابع

- آقاخانی، سیروس (۱۳۸۴). *مفهوم ناخودآگاه در نقاشی قرن بیستم*. دانشگاه هنر.
- تهرانی نژاد، شهاب‌الدین (۱۳۸۵). *نقش ضمیر ناخودآگاه در نقاشی قرن بیستم* (بررسی آراء فروید و یونگ)، دانشکده هنر و معماری دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکز.
- فروید، زیگموند (۱۳۸۲). «*ضمیر ناخودآگاه*»، ترجمه شهریار وقفی‌پور، ارغنون، شماره ۲۱، ۱۳۳-۱۵۲.
- Akbay, Ayşe. (2014). Turkish Leader Eyes. (2016.08.01). (<http://www.turklider.org>).
- Atasoy, H., T. (2013). *Why Do People Do Art Through the Eyes of a Neurologist. Axis Mundi*. Istanbul: Science and Future Library.
- Çetişli, İ. (2013). *Literary Movements in Western Literature*. (14th ed.). Ankara: Akçağ Publications.
- Chilvers, I. (2004). *The Oxford Dictionary of Art*. New York: Oxford University Press.
- Dal, E., Y. (November / December 1991). Calligraphic Trends in Turkish Painting. *Art in Turkey*, 1, 33-38.
- Descartes (1999/2010). *Speaking on Method*. (Afshar Timuçin, Trans.). Istanbul: Bulut Publications.
- Ersoy, Elif. "Jung's Archetypal Concept". 12/11/2013. Retrieved from http://www.anadoluydinlanma.org/yazilar/jung_arketip.
- Fargo, F. (2006). *Art*. (Özcan Doğan, Trans.). Ankara: East West Publications.
- Jung, C., G. (1991). *Psyche and Symbol*. Princeton: Princeton University Press.
- Rose, B. (1967) *L'Art Americain Depuis 1900*. New York: Editions Françaises.
- Saraç, T. (2009). *Turkish Dictionary, English Dictionary*. Istanbul: Can Publishing.
- Schapiro, M. (2007). The Liberating Quality of Avant-Garde Art. Retrieved 19.01.2015 from <http://www.artnews.com/2007/11/01/top-ten-artnews-stories-a-modernist-manifesto/>
- Sembol, E. (2011). *Structural Connections of Automatism*. (Unpublished Master Thesis). Kayseri: Erciyes University Fine Arts Institute.
- Spare A., O. (April 1916). Automatic Drawing. *Form Magazine*, 1 (1), Retrieved 09/10/2013 from http://hermetic.com/spare/auto_drawing.html Spare.
- Vinouse., Marie. <http://www.marie-vinouse-tableaux-abstraits-designs.com>).
- <http://www.artnews.com/2007/11/01/top-ten-artnews-stories-a-modernist>. (2012.04.23).

URLs:

- www.willem-de-kooning.com . (access date 2015.05.15).
- www.artnet.com/artists/byron-browne. (access date 2016.10.12).
- www.theartstory.org/artist-leger-fernand.htm. (access date 2018.02.25).
- www.Cantonale d'Arte.com. (access date 2017.02.21).
- www.metmuseum.org/art/collection. (access date 2017.03.29).
- www.moma.org/collection/works/35670. (access date 2017.01.04).
- www.yveskleinarchives.org. (access date 2018.04.21).
- www.ouest-france.fr. (access date 2018.02.07).
- <http://www.cultureplus.be/Kikie%20CREVECOEUR.htm>. (access date 2016.08.09).
- <http://www.paris-art.com/createur/dan-barichasse/11480.html>. (access date 2017.11.16).
- <http://lebriz.com/pages/gallery.aspx>. (access date 2016.06.09).
- dergipark.ulakbim.gov.tr. (access date 2017.07.07).
- www.turkishculture.org. (access date 2016.08.01).
- <http://www.devrimerbil.com>. (access date 2018.05.08).

The Position of Automatism in the Masterpieces of Some Western Contemporary Artists & Its Impact on Painting in Turkey

The social, political and economic situations in the 20th century, specially post-world war I & II, have led to the emergence of artist's subjectivity and consequently, moving towards reconstruction with the aims of modernization, return to individualization and unification of his consciousness and unconsciousness. Automatism or 'being automated in Art' is applied to the unconsciousness behaviors and involuntary movements which develop through the artist's production path.

It is a method of creation through which the artist endeavors to prevent any kind of logical and control of his conscious mind over the movement of his hands and permit his semi-consciousness mind, lead the way to his artistic performance. The unconsciousness is the reality of our inner side and it is the unconsciousness which transforms the reality of the world outside. The human reality rests somewhere in the mind called 'the unconsciousness'. At times, the artists create works of art relying upon the power of the unconsciousness mind, which is called 'Automatism'.

The idea of Automatism, which is in fact considered as one of the influential factors in the development of some important art movements of the 20th century such as Dadaism, Surrealism, and Abstract Expressionism, has been applied in different manners by different artists.

This study bears an attempt to investigate the inner sources and the reasons for the particular behaviors and practices of artists as well as the different methods of applying the unconsciousness through Automatism in creating masterpieces. The survey indicates that Automatism have been employed in a different manner in each of the masterpieces presented. Here it is argued that for the artist, Automatism means trusting the unexpected events occurring while creating his works of art.

At the same time, it means deciding upon the relation of the image to the existing order for creating a specific artwork where the element of 'chance'

is also plays a part. Creation through the medium of Automatism is in fact an interpretation of the unconsciousness territory of the artist's mind since the beginning of his life so far portrayed mystically and symbolically in the form of images or words.

The aim of the present research is to explore the position of Automatism and its reflections in the artworks of Western and Turkish artists. Furthermore, the paper seeks to answer these questions that as 1) What does the idea of automation in the creation of artwork mean? and 2) in which field of art the Western and Turkish artists has used the idea of automation?

The study comes to this conclusion that in the works of the artists surveyed, automation means trusting the unexpected events occurring during the process of creating their works. Thus it falls out for some artists as the intrinsic heart beats and as dreams for others.

Due to the eternal recording of the inner voices of these artists in their unconscious memories, one has to heed to these inner voices while the take note of the harmony formed between their hands and their souls.

We will show that every single western artist mentioned in this research has created a unique movement in the fields of designing, painting, photography and sculpturing under influence of Automatism while those Turkish artists who have been studied in this paper have presented their Automatism through their artworks in the field of design and painting. The Automatism in the Turkish artists' paintings has led to spontaneous thoughts containing dreams and unconscious imaginations (Islamic handwriting) which had long been suppressed.

Jamshid Hatam

Faculty Member, Department of Photography, Faculty of Arts, Islamic Azad University, Tehran Central Branch
PhD Student of Art History Hacettepe Ankara-Turkey
Email: Jamshidhatam@yahoo.com

Nazanin Davari

Lecturer of Photography, Faculty of Arts, Islamic Azad University
Doctor of Art History, Faculty of Languages, History and Geography, University of Ankara-Turkey
Email: nazanin_davari1980@yahoo.com

However, creation through Automatism in the artworks of western artists is manifested in the shape of abstract forms, gigantesque brush strokes, convoluted lines or a canvas full of letters. This research has been conducted through descriptive-analytical approach using library materials as well as consulting the works of painting. The main body of the present study is the translation of English and Turkish texts and, according to the necessity of research, the aspect of neutrality has been preserved.

Key Words: Automatism Idea, West Contemporary Artists, Unconsciousness, Turkish Painters.

References:

- Akbay, Ayşe. (2014). Turkish Leader Eyes. (2016.08.01). (<http://www.turklider.org>).
- Aga Khani, S. (2005). Undiscovered Concept in the Painting of the 20th Century (M.A. thesis), Tehran Art University.
- Atasoy, H., T. (2013). Why Do People Do Art Through the Eyes of a Neurologist. Axis Mundi. Istanbul: Science and Future Library.
- Çetişli, İ. (2013). Literary Movements in Western Literature. (14th ed.). Ankara: Akçağ Publications.
- Chilvers, I. (2004). The Oxford Dictionary of Art. New York: Oxford University Press.
- Dal, E., Y. (November / December 1991). Calligraphic Trends in Turkish Painting. *Art in Turkey*, 1, 33-38.
- Descartes (1999/2010). Speaking on Method. (Afshar Timuçin, Trans.). Istanbul: Bulut Publications.
- Ersoy, Elif. "Jung's Archetypal Concept". 12/11/2013. Retrieved from http://www.anadoluydinlanma.org/yazilar/jung_arketip.
- Farago, F. (2006). Art. (Özcan Doğan, Trans.). Ankara: East West Publications.
- Freud, S. (2005). Unconscious Enthusiasm. (Shahriar Vakfipour, Trans.). *Organotin*, 21, 152-133.
- Jung, C., G. (1991). *Psyche and Symbol*. Princeton: Princeton University Press.
- Rose, B. (1967). *L'Art Americain Depuis 1900*. New York: Editions Françaises.
- Saraç, T. (2009). Turkish Dictionary, English Dictionary. Istanbul: Can Publishing.
- Schapiro, M. (2007). The Liberating Quality of Avant-Garde Art. Retrieved 19.01.2015 from <http://www.artnews.com/2007/11/01/top-ten-artnews-stories-a-modernist-manifesto/>
- Sembol, E. (2011). Structural Connections of Automatism. (Unpublished Master Thesis). Kayseri: Erciyes University Fine Arts Institute.
- Spare A., O. (April 1916). Automatic Drawing. *Form Magazine*, 1 (1), Retrieved 09/10/2013 from http://hermetic.com/spare/auto_drawing.html Spare.
- Tehrani Nezhad, Sh. (2006). Unconscious Implication in the Painting of the Twentieth Century (*Review of Freud and Jung's Opinions*), Art Research Course (M.A. Thesis). Tehran Azad University.
- Vinouse, Marie. <http://www.marie-vinouse-tableaux-abstrait-designs.com>.
- <http://www.artnews.com/2007/11/01/top-ten-artnews-stories-a-modernist>. (2012.04.23).
- (www.willem-de-kooning.com). (2015.05.15).
- (www.artnet.com/artists/byron-browne). (2016.10.12).
- (www.theartstory.org/artist-leger-fernand.htm). (2018.02.25).
- ([www.Cantonale d'Arte.com](http://www.Cantonaled'Arte.com)). (2017.02.21).
- (www.metmuseum.org/art/collection/). (2017.03.29).
- (www.moma.org/collection/works/35670). (2017.01.04).
- (www.yveskleinarchives.org/). (2018.04.21).
- (www.ouest-france.fr). (2018.02.07).
- (<http://www.cultureplus.be/Kikie%20CREVECOEUR.htm>). (2016.08.09).
- (<http://www.paris-art.com/createur/dan-barichasse/11480.html>). (2017.11.16).
- (<http://lebriz.com/pages/gallery.aspx>). (2016.06.09).
- (dergipark.ulakbim.gov.tr). (2017.07.07).
- (www.turkishculture.org). (2016.08.01).
- (<http://www.devrimerbil.com>). (2018.05.08).